

N.Y.C. TIME
זמן הדלקת נרות - 6:07
סוף זמני ק"ש - 9:16
9:52 -
סוף זמן תפלה - 10:49
דף היומי לשבת: בכורות כ"ב

בס"ד, עש"ק פ' בראשית - שבת מברכים מרחשון - שנת תשפ"ז לפ"ק

פרשת בראשית

גוים, הם אומרים להם - כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה
לאשר ישר בעיניו וכו'.

והנה בדעת זקנים מבעלי התוס' הקשה, מדוע נחשבת קידוש החודש
מצוה ראשונה, והלוא מצות מילה וגיד הנשה קדמו למצות
קידוש החודש? ותירצו, שזו מצוה הראשונה שנצטוו בה ישראל בתורה
עם, משא"כ מילה וגיד הנשה שנאמרו ליחידים.

בס' פרשת השבוע - הארות והערות (להג"ר ישעי' שכתר שליט"א,
בראשית עמ' ט') איתא: ומחכם א' שמעתי עוד תירוץ, עפ"מ
שכתב הרמב"ם (פיהמ"ש חולין סוף ז') וז"ל: ושים לבך לכלל הגדול וכו'
שכל מה שאנו נוהרים ממנו או עושים אותו היום אין אנו עושים זאת
אלא מפני ציווי ה' על ידי משה, לא מפני שה' צוה בכך לנביאים
שקדמוהו וכו' וכן אין אנו מלים בגלל שאברהם מל את עצמו ואנשי
ביתו, אלא מפני שה' צונו על ידי משה להמול כמו שמל אברהם ע"ה,
וכן גיד הנשה אין אנו נמשכים בו אחרי איסור יעקב אבינו אלא ציווי
משה רבינו.

הרי מבואר מהרמב"ם דמצוות שנצטוו בה ישראל שאנו מחוייבין
לקיימם מחמת הציווי הזה, אינו אלא מה שנאמר למשה, נמצא
ד'החודש הזה לכם' שנאמר למשה היא המצוה הראשונה שנצטוו בה
ישראל שמחוייבין לקיימה מחמת הציווי הזה. משא"כ מילה וגיד הנשה
שנאמר להם קודם, מ"מ אין אנו מחוייבים לקיימם מחמת הציווי ההוא,
עכ"ד החכם.

אכן צ"ע מלשון הרמב"ם שסיים שם, וז"ל: הלוא תראה מה שאמרו
תרי"ג מצוות נאמרו לו למשה 'מסיני' וכל אלו מכלל המצוות,
עכ"ל. ומשמע מלשונו דאף הנאמר למשה קודם מ"מ אין אנו מצווים
בהם אלא מכח מסירת התורה בסיני ולא מכח הציווי שלפני כן. [וכן
מסתבר דמתן תורה קובע, דאם גם לפני כן, א"כ מאי אולמיה דמשה
מאברהם, אם משום שה' גדול בנבואה, עי' ברמב"ן עה"פ "אל תקרב
הלום" (שמות ג:ה), דלא זכה משה למעלתו הגדולה בנבואה אלא בסיני].
וא"כ הדר הקושיא מאי שנא מילה מקידוש החודש. אלא מחזורתא
כדשינין מעיקרא מהדעת זקנים מבעלי התוס', דנקט מצוה ראשונה
לישראל בתורה עם, עכ"ל.

ושמא יש להציע טעם נוסף למה שהי' 'הוה אמינא' להתחיל את
התורה מ'החודש הזה לכם' [מצות קידוש החודש] ולא
ממצות מילה או גיד הנשה, עפ"מ שדרשו חז"ל בפ' כלל גדול (שבת
עה.): מניין שמצוה על האדם לחשב תקופות ומזלות, שנא' 'ושמרתם
ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים' (דברים ד:ו) - איזו
חכמה ובינה שהיא לעיני העמים? הוי אומר זה חישוב תקופות ומזלות.
ופירש"י: לעיני העמים - שחכמה הניכרת היא וכו'.

ועיין בפ' האברבנאל (פ' בא) עה"פ "החודש הזה לכם", שכתב:

"לעיני כל ישראל" (דברים לז:יב) "בראשית ברא אלקים"
(בראשית א:א) - חיבור סוף התורה לתחילתה

הנה עה"פ "לעיני כל ישראל" פירש"י: שנשאו לבו לשבור הלוחות
לעיניהם וכו' והסכימה דעת הקב"ה לדעתו.

והנה בפ' ר"ע (שבת פז.) מובא: ג' דברים עשה משה מדעתו והסכים
הקב"ה עמו. אחד מהם הי': שבר את הלוחות. ובגמ' מבואר
שדרש משה קל וחומר: ומה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצוות, אמרה
תורה [נ] "כל בן נכר לא יאכל בו" (שמות יב:מג), התורה כולה [כאן],
וישראל משומדים - על אחת כמה וכמה [שאינם כדאים לה].

ועיין בתוס' (ד"ה ומה ישראל וכו') שכתבו דלא הוי קל וחומר גמור,
דשאני התם משום עשרת הדברות.

והנה, עה"פ "ויהי ערב ויהי בקר יום הששי" (בראשית א:לא) פירש"י:
הוסיף ה' ב'ששי' בגמור מעשה בראשית, לומר שהתנה עמהם
על מנת שיקבלו עליהם ישראל חמשה חומשי תורה. דבר אחר, 'יום
הששי' - כולם תלויים ועומדים עד יום הששי, הוא ששי בסיון המוכן
למתן תורה.

ולפ"ז, כאשר שבר משה את הלוחות לעיני כל ישראל, הרי עקר את
התנאי שהתנה הקב"ה כאשר "בראשית ברא אלקים את
השמים ואת הארץ", והי' חשש שמא יחזיר הקב"ה את העולם לתוהו
ובוהו, אלמלא שהסכימה דעת הקב"ה לדעתו.

ובדרך צחות אפשר לומר שחטא העגל שגרם את שבירת הלוחות
נתכפר ביוה"כ, ובמחרת יוה"כ כתוב "וישב משה לשפוט את
העם ויעמד העם על משה מן הבוקר עד הערב" (שמות יח:ג), ודרשו
חז"ל (שבת י.) מזה שכל דין דין אמת לאמיתו אפי' שעה אחת,
נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית.

ובדרך דרוש יש לפרש ש'דין אמת' היינו קל וחומר, ואע"ג דלא
הי' ק"ו גמור, מ"מ כיון שהסכים הקב"ה עמו, הרי זה נחשב
כדין [ק"ו] אמת לאמיתו - ונעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית,
שקיים את הבריאה שהיתה תלוי' ועומדת עד שיקבלו ישראל את
התורה, והסכים הקב"ה ליתן לוחות שניות.

"בראשית ברא אלקים" (א:א). ברש"י איתא: א"ר יצחק, לא היה צריך
להתחיל [את] התורה אלא מ'החודש הזה לכם' (שמות יב:ב), שהיא
מצוה ראשונה שנצטוו [בה] ישראל, ומה טעם פתח בבראשית. משום
"כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים" (תהלים קיא:ו), שאם
יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה

קביעות החדשים ועיבור השנים הי' מסור לב"ד הגדול שבירושלים, לפי שהמלאכה הקדושה ההיא יש בה חכמות רמות וכו' עד שמפני עוצם החכמה שהיתה בחכמי ישראל בדבר הזה הפליג בטמיוס היוני (Ptolemy) לשבח ולפאר מי שהמציא זה המחזור של י"ט שנה במלאכת העיבור אשר לבנ"י, וכתב שזה יוכיח שהיתה ביניהם נבואה וכו', עכ"ל.

ולפ"ז הי' מקום לחשוב שיש להתחיל את התורה במצות קידוש החודש שיש בחישוב הלוח היהודי חכמה ובינה לעיני העמים. אמנם, מכיון שהלכה היא שעשו שונא ליעקב, ולמרות כל החכמה שיש ליעקב עדיין עשו שונא אותו מפני שחושב שגנב ממנו את הברכות ["בא אחיך במרמה" (בראשית כו:לה) - בחוכמתא (כדאיתא בתרגום אונקלוס)], וזועק זעקה גדולה ומרה: "הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את בכורתי לקח והנה עתה לקח ברכתי וגו'" (שם:לו), ומאשים אותו שג"כ גנב את ארץ ישראל. לכן כוונה מתחלת התורה ב"בראשית ברא אלקים".

"ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים" (ג:ו). במדרש (ב"ר פ' ט"ו) א"ר אבא מן העיר עכו שעץ הדעת אתרוג היה, ולמד זאת מהפסוק "ותרא האשה כי טוב העץ" - איזהו אילן שעצו נאכל כפריו? ואין את מוצא אלא אתרוג.

לפ"ז יישוב הג"ר חיים פלאג"י בספרו ברכת מועדיך לחיים (מובא בס' ושלל לא יחסר) את מה שהקשו: מדוע בנטילת ארבעת המינים מברכים על הלולב ולא על האתרוג, אף שבפסוק האתרוג ["פרי עץ הדר" קודם ללולב] "כפות תמרים"?

אך לשיטת הסובר שעץ הדעת שאכל ממנו אדה"ר הי' אתרוג, ובאדר"נ (פ"א מ"ה) נאמר שהאילן צווח ואמר "אל תבואני רגל גאוה" (תהלים לו:יב) [ראשי תיבות את"לג], ובכלל העון של העץ הדעת הוא שעבר על "ובוצע ברך נאץ ה'" (תהלים ג:ג). ולכן כבוד ה' הסתר דבר שלא לברך על האתרוג ובכך לעורר קטגוריא, שיאמר אדה"ר: באת אלי להזכיר עוני?

ואף שזו ברכת מצוה, ואדרבה יהי' בכך תיקון, בכל זאת כיון שראינו שהקפיד אדה"ר וביקש שלא יגלו סרחונו (וזהו חדש, מדרש הגעלם דף כ"ט) על כן קבעו את הברכה על הלולב ולא על האתרוג.

בענין אם יש לברך שהחיינו על אתרוג של מצוה שאוכל אחר סוכות

המדרש (ב"ר פט"ו:ד) שואל: מה הי' אותו האילן שאכל ממנו אדם וחוה ["ר"ל עץ הדעת]? הרבה דיעות הובאו. דעת ר' אבא דעכו היא: אתרוג הי', הדא הוא דכתיב, "ותרא האשה כי טוב העץ [למאכל וגו']" (בראשית ג:ו). אמרת צא וראה איזהו אילן שעצו נאכל כפריו, ואין את מוצא אלא אתרוג.

בפירוש עץ יוסף איתא: דכתיב: "כי טוב העץ" - ולא "כי טוב הפרי", משמע שהעץ בעצמו נאכל ג"כ. ואיזהו אילן שעצו נאכל כפריו כו', אלא אתרוג.

ובפירוש נחמד למראה איתא: אם תחשוב "ומעץ הדעת טוב", עולה בגימטריא כמנין "אילן אתרוג" עם הכולל.

בחומש אוצר הראשונים (בראשית ג:ו) בפירוש יאיר על תרגום אונקלוס איתא: ויש אומרים אתרוג הי', שנאמר "ונחמד העץ

להשכיל", ותרגום אונקלוס "ומרגג", כי הוא פרי נחמד ומהודר וטבעו חם ומחמד השכל. וכן תרגום ["פרי עץ הדר" - אתרוגין - תולדות יצחק.

בירושלמי סוכה (פ"ג ה"ה) איתא: כתיב "פרי עץ הדר" - עץ שפריו הדר ועצו הדר. אי זה, זה אתרוג. ובקרבן העדה איתא: ועצו הדר - ששאר אילנות שינו ממה שצוה הבורא שיהי' "עץ פרי", דהיינו עצו ופריו שוה, והן שינו - "ועץ עושה פרי". מה שאין כן אתרוג, שקיים מצות בוראו וטעם עצו ופריו שוה ודאי הדר הוא, שלא ברא הקב"ה דבר חסר בעולמו במעשה בראשית, ובוראם משבחם [במה שקרא אותם "הדר"] מי מגנם (כן שמעתי מאבא מורי המקום יהי' בעזרו) עכ"ל.

והנה, דנו האחרונים אם יש לברך שהחיינו על אתרוג כשבא לאוכלו, ואם שייך ברכת שהחיינו על אתרוג לאחר סוכות מאחר שכבר בירך שהחיינו על אתרוג כשנטל הארבעה מינים בסוכות.

בשו"ת שער אפרים (או"ח סי' ל"ה) איתא: צריך עיון לדינא, במאי דאמרינן (או"ח סי' תרמ"ט ס' ה') דכל הפסולין גבי אתרוג או ביום ראשון או ביום שני דנוטלין ולא מברכין, אי אמרינן דלברך עליו שהחיינו מכל מקום, ממה נפשך - אי כשר לגבי אתרוג הוא, מברך שהחיינו על מצות נטילה, אי הוא אתרוג פסול - מ"מ מברך שהחיינו על גמר הפרי, דהיינו על פרי המתחדש משנה לשנה. ועיי"ש שנשאר בצריך עיון.

בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' רנ"ז) נשאל: מהו לברך שהחיינו על האתרוג, והשיב: מסוגיית פ"ק דר"ה (יד:) משמע דאין בו חידוש, שדר ב' וג' שנים באילן, ומדינא הוה לי' לידון כירק לכל דבר [דאין מברכים עליו שהחיינו] וכו'.

והנה, בשו"ע (או"ח סי' רכ"ה ס' ו') נפסק: פרי שאינו מתחדש משנה לשנה - אפילו אם יש ימים רבים שלא אכל ממנו, אינו מברך שהחיינו. וכתב הרמ"א: פרי שמתחדש ב' פעמים בשנה מברכין עליו שהחיינו, אבל שאין לו זמן קבוע לגידולו - אין מברכין עליו. לכן אין מברכין שהחיינו על ירק חדש דעומד כל השנה בקרקע.

ובבאר היטב (ס"ק י"א) איתא: וכ"כ בתשובות שער אפרים (סי' ל"ה), אתרוג שהוא דר באילנו משנה לשנה שאין לברך עליו שהחיינו, ועיין בהלכות קטנות (ח"ב סי' רל"ג וסי' רנ"ו). ועיין בשערי תשובה סי' תרמ"ט סק"ז.

על הא דכתב המחבר 'פרי שאינו מתחדש משנה לשנה וכו' אינו מברך שהחיינו', כותב המ"ב (ס"ק ט"ז): ר"ל, שאפילו בימות החורף אינו משתנה ממראיתו, כגון אתרוג וכהאי גוונא שדר באילנו משנה לשנה, שכיון שעומד בירקותו כל השנה, אין הנאה נרגשת בחידושו, עכ"ל.

ומקור המ"ב הוא המור וקציעה להגאון יעב"ץ (או"ח סי' רכ"ה).

ומוסיף המור וקציעה: אמנם במדינות הללו שמביאין אתתרוגים מארץ רחוקה, נ"ל פשוט שראוי לברך עליהן זמן מיד בראייתן, שהרי ודאי עבר זמן רב שלא ראה אותן חדשים, שהשינים אין מראיהן עליהן, וכבר צמקו ויבשו להם ולא נשאר בהם תואר והדר, שאם לא כן לא נברך על תפוחים וכיוצא בהם שמתקיימין יותר בטוב מאתרוגים, אלא ודאי אע"פ שנמצאו מפירות ישנים מברך על החדשים הלחים ורטובים, רכים וטובים למראה ונחמד למאכל ביתר שאת, לכן בודאי יש לברך על ראיית האתרוגים החדשים, אע"ג דמברך עליהו בעת מצותן, ליכא למימר דנסמוך אומן דמצוה, דההיא מילתא אחריאת היא משום המצוה בלחוד, ולא משום הנאה, וברכת הראיה דהנאה היא, וחייב בה מיד. לכן תמה אני מפני מה לא מברכין עליהם שהחיינו, ואי

משום דלאו לאכילה קבעי להו, הא לאו מילתא, דהרואה פרי חדש מברך אע"ג דלא קאכיל מניה, כ"ש הכא דסוף סוף ודאי לאכילה נמי קאי, ואפילו לא קאי אלא לריחא בעלמא, נמי בעי ברוכי אראיה, כדכתבנא בס"ד, עאכ"ו בנ"ד איכא תרתי.

בשול"ת כתב סופר (תא"ח סי' כ"ג) נשאל אם יש לברך שהחיינו על חתיכת אתרוג שמרקחים רוקח מרקחת עד שראוי וטוב וערב לאכול. ומקום הספק הוא מאחר דמעיך הדין מברכים שהחיינו על ראיית הפרי, א"א שאין אנו נוהגים כן מפני דלאו כולי עלמא נהנים מראי, ואם בירך בשעת ראי' - יצא, א"כ, כיון שבירך שהחיינו בשעת נטילת האתרוג למצוה, אפשר דכבר יצא בברכת שהחיינו על ראי' ופטור מלברך שהחיינו על האכילה.

וכותב הכת"ס: והנה, מה דפשיטא לבעלי האבטיא דמברכים שהחיינו על אכילת אתרוגים אלו שאנו יוצאים בהם ידי חובתנו לולא שכבר בירך בשעת נטילה למצוה, לפום ריהטא נ"ל דדבר זה וכו' יש לעיין, דאתרוגים שלנו לא נגמרו ולא נתבשלו כל צרכם, וכשנגמרו, ראויים לאכילה בפני עצמם והוה להו לענין ברכת שהחיינו כמו שכתבו המחבר (סע' ז') ורמ"א (סע' ג') [דאין לברך שהחיינו עד שנגמר תשלום גידול הפרי], ומשמע דאין חילוק בין מברך על הראי' או על האכילה כשתקינן [שלא לברך] בשלא נגמר עד שראויים לאכול, כמו אתרוגים אלו כיון דהפרי בעצמותה לא נגמרה אין מברכים שהחיינו כיון שאין שמחה בלבו על הראי' או באכילה ואינו נהנה מפרי עצמה רק אחר תיקון גדול בתערובת מינים שונים. ועוד, כל שמתקיים משנה לשנה בקרקע אין מברכים שהחיינו, ואתרוג דר באילנו משנה לשנה, ועל כן נקרא 'הדר' וכו', ולמאי דבעי להו אם יצא בברכת שהחיינו של יו"ט בשעת נטילה, הנה ברכת שהחיינו קאי על המצוה שזכה והחיינו ה' לעשות המצוה, ולא קאי על הפרי כלל. ואם ברכת שהחיינו על הראי' או על האכילה חיובא היא כמו ברכת שהחיינו על קיום המצוה, איכא משום אין עושין מצות חבילות חבילות וכו'.

שוב כותב הכת"ס: וי"ל דבראיית האתרוג כולם שמחים, דשמחה היא לו כשראה דבר שיוכל לקיים בו מצות ה', והא על עשיית המצוה מברכים מהאי טעמא, והגם שאפשר לומר כן, מ"מ כיון שנוהגים שאין מברכים על הראי' כלל, הוה ל' כמכוין שלא לצאת בברכת שהחיינו שמברך על המצוה לצאת גם על הראי' ואכילת הפרי, וכיון שכוונתו שלא לצאת, לכולי עלמא לא יצא וכו'.

ועיין בשדי חמד (מערכת ברכות אסיפת דינים אות ב') שדן בדבריי הכתב סופר, ודייק דמתבאר מדברי הכת"ס דמה שכתב המחבר בשול"ת דאין לברך שהחיינו על הפרי אלא אחר גמרו, היינו אפילו היכא דתיקנו שיהי' ראוי לאכילה, דהיינו שבשלו או טיגנו וריקחו במרקחת, עיי"ש.

ובאשל אברהם (בוטשאטש, סי' רכ"ה סע' ר') איתא: על אתרוג מטוגן אין מברכים שהחיינו. ונראה דהיינו מצד שאין ניכר אחר הטיגון בין חדש לישן, וקודם הטיגון איננו עומד כלל לאכילה, ואנן קיי"ל (סע' ג') דברכת שהחיינו היא אאכילה. ושמעתי מפקפקין שאולי האתרוג הוא כעין בוסר שאין לברך עליו בורא פרי העץ גם בטיגון. ואין זה מוכרע, כי הפנימיות שבו ראוי לאכילה עם צוקר כמו לימנא או מאראנץ, ואין קפידא בספיקות בזה, כיון שעכ"פ הוא פרי עץ חשוב וטוב.

ועיין בשול"ת האלף לך שלמה להגאון מהרש"ק (סי' צ"ב) שכתב: שאלה - אם לברך שהחיינו על מרקחת אתרוג. הנה ודאי מי שבירך שהחיינו על נטילת לולב, אין לו לברך עוד על אכילת המרקחת, והווי ברכה לבטלה, כי לדינא דש"ס הוי עיקר הברכה של שהחיינו בשעת ראי' לא בשעת אכילה, רק עתה נהגו להמתין על שעת אכילה אבל אם כבר בירך בשעת ראי' אין לו לברך יותר, והווי ברכה לבטלה.

בשול"ת מהר"י אשכנזי (אור"ח סי' ט') נשאל: מרקחת אתרוג שאוכלים אחר חג הסוכות אם צריך לברך שהחיינו בשעת אכילה הואיל שמברך שהחיינו בשעת נטילת לולב, אם יוצאים במה שבירך בשעת המצוה או לא, כיון שצריך לברך בשעת אכילה דוקא, ובסוכות בירך על המצוה.

והשיב: הנה, מקודם, עד שאתם שואלים אם יוצאים בברכה שבירך בשעת נטילת המצוה, שאלוני גם כשאוכל אתרוג מטוגן קודם סוכות, אם שייך לברך שהחיינו על אכילתו. הרי האתרוגים שהובאו לגבולנו ממרחק עודנו באיבו נאסף מן האילן קודם גמר בישולו, והוא בוסר שעדיין לא ראוי כלל לאכילה בעודנו חי כי אם אחר הטיגון בדבש או בצוקר ונשתנה למעליותא ע"י דבר אחר וכו', אלא ד"ל דאתרוג מתחילה נטעי אינשי אדעתא דהכי שם במקומות שגדלים עיקר נטיעתם לכן לבצורם בשנה ראשונה קודם גמר בישולם בהיותם קשים בכדי לשלחם על פני הארצות לצאת בהם חובת מצוה, ולאכילה בטיגון הם עומדים ואינם ממתינים עד שיוגמרו לאכילת פרי כמות שהוא, על כן שפיר יש לברך עליו בורא פרי העץ וכו'.

עכ"פ ניהו דלענין הברכה מברך בורא פרי העץ, אבל מ"מ לפי המבואר בהרשב"א בתשובה (הובא בב"י סי' רכ"ה) דאם מברך שהחיינו על הפרי שלא נגמר, הפסיד הברכה ואח"כ כשנגמר הפרי צריך לברך שהחיינו פעם אחרת, נמצא לפ"ז אם כשאוכל אתרוג שלא נגמר רק שנתקן לאכילה ע"י דבר אחר שהוא הדבש והצוקר, אינו יכול לברך עליו שהחיינו, וצריך עיון קצת.

שוב איתא בס' הנ"ל: אמנם עלה ברוחי לומר דשפיר דמי לברך בפה"ע [בורא פרי העץ], וגם שהחיינו ראוי לברך עליו ויש סברה לומר הואיל דמקרי פרי לענין לצאת בו ידי חובת המצוה והכתוב קראו 'פרי עץ הדר' א"כ כיון דאחשבי' להיות פרי עץ למצוה נחשב פרי עץ גם לענין הברכה, וכיון דנטעי אינשי אדעתא דהכי נמצא הטיגון זו היא גמר בשולו ופרי מיקרי בעתו, ולהכי מברך שהחיינו.

בבן איש חי (שנה ראשונה פ' ראה אות י"א) איתא: מיהו על אתרוג, העיד הרב פרי האדמה שנוהגים לברך עליו שהחיינו בעיה"ק ירושלים תוב"ב שאוכלים אותו בליל שני של ר"ה במקום פרי חדש, ופה עירנו יע"א האתרוג הוא מתוק, אך אינו מצוי הרבה כי אם מעט, ומנהיגו בביתנו שנאכל אתרוג קודם יו"ט של חג הסוכות ונברך עליו שהחיינו, אבל קהל עדתינו אינו מצוי אצלם לאכול קודם סוכות ורק אוכלים אותו בט"ו שבשט שמביאים למכור, וגם אותם הקונים אתרוג לנענוע מצניעין אותו עד ט"ו שבשט ואוכלים אותו, ואלו אין צריכים לברך שהחיינו מפני שכבר ברכו שהחיינו ביו"ט ראשון של סוכות בנטילת הלולב, ובזה נפטר האתרוג גם מברכת שהחיינו של אכילה וכמ"ש האחרונים ז"ל, וכן העליתי בספה"ק מקבציאל.

לז"נ מורי ורבי הגאון הרב אברהם יעקב בן הרב מאיר הכהן פאם זצ"ל - נפ' כ"ח מנחם אב תשס"א
 לז"נ ר' בנימין בן הרב ר' מרדכי ז"ל שור
 לז"נ מרת עטא שרה בת ר' בנימין ע"ה - נפ' כ"ג אדר א' תשס"ח

PARSHAS BREISHIS
 © COPYRIGHT 2026
 BY RABBI MATIS BLUM Z"L

לז"נ אסתר בת שלמה זלמן שטרן ע"ה

רוחמה ליבא בת רבקה לרפו"ש
 צביה חיה בת לאה ברעניא לרפו"ש

"המן העץ אשר צויתך לבלתי אכול ממנו אכלת" (ג:יא)
 ואחז"ל: המן מן התורה מנין, שנא' המן העץ וכו' (חולין קל"ט)
 "Did you eat from the tree from which I commanded you not to eat?"

Chazal ask: Where do we find a reference to Haman in the Torah? And answer: In the verse "המן העץ וגו'" [the letters of *Hamin* are identical to those of *Haman*].

What is the correlation between Haman and the Posuk in Bereshis?

A *Ba'al Mussar* answered that Haman epitomized a person who is never satisfied with his lot, but constantly longs for that which is not his. In spite of the fact that Haman had great prestige, wealth, and many sons, and the king had elevated him above all of the other royal ministers, and everyone bowed down to him and paid him homage, he was not happy. As long as one insignificant Jew - Mordechai - refused to bow to him, all of his riches and honor were worthless to him. He could not rest or be at ease until he would send Mordechai to the gallows.

Where else do we find similar conduct? The answer is, with *Adam Harishon*. Adam was created by Hashem to live eternally in *Gan Eiden*, and he was permitted to partake of all of the fruit in Paradise. All of the fruit except for one - that of the Tree of Knowledge. However, he could not rest until he indulged in the fruit of the *Eitz Hada'as*.

This being the case, the Gemorah is easily understood: Where in the Torah do we find an allusion to Haman's nature of not being satisfied with what he had? The answer is - in the conduct of Adam who was given everything except for the fruit of the Tree of Knowledge, but was not content until he acquired it ...

Others explain that the Gemorah's question was: Where do we find an instance similar to that which took place in Shushan, where death was decreed upon people because they ate something that was forbidden to them? [According to Chazal, Haman's decree to annihilate the Jewish people came as a punishment for their having participated in Achashverosh's feast]. The answer is: Concerning the *Eitz Hada'as*, where death was decreed upon humanity as a punishment for Adam and Chava's having eaten from the forbidden fruit.

HALACHIC DISCUSSIONS

(not to be relied upon for Halacha L'Ma'aseh)

There is a discussion among the Poskim concerning whether one who has not accepted Shabbos yet can make Kiddush to "be *Motzi*" someone who already accepted Shabbos. This situation comes up with someone who is visiting a patient in a hospital or nursing home, and wishes to make Kiddush for the patient and then drive home. Since there is no consensus of opinion, one should not do so unless there are extenuating circumstances, and even then, only occasionally (see *Piskei Teshuvos* 271:10 who cites *Minchas Shlomo* I:3, *Az Nidberu* IX:4, and *Teshuvos V'hanhagos* II:169).

QUESTIONS OF THE WEEK

- 1) Which son of Adam did not resemble him?
- 2) Which person, mentioned in this week's Parsha, was blind?
- 3) Which seven things were created before the world was created?
- 4) What was the only time in which Hashem spoke directly to a woman (not through an intermediary)?
- 5) To which person did the *Mal'achim* wish to say: *Kodosh, Kodosh, Kodosh ...*?
- 6) What was the special clothing that Hashem made for Adam that was used by him and a select number of his descendants?
- 7) Besides Adam, who else did Chava feed from the *Eitz Hada'as*?
- 8) What does the sin of the *Eitz Hada'as* have to do with the custom of women not drinking from the wine of Havdala?
- 9) Who was the first person to see the *Malach Hamaves*?
- 10) Which person had a horn grow from his forehead?
- 11) Why did Moshe's staff turn into a snake?
- 12) Which creatures did Adam name?
- 13) Whom did Hashem first create to be Adam's wife?
- 14) What was the first *Avoda Zara* in the time of Enosh?

ANSWERS

- 1) Kayin was the one son of Adam who did not resemble

- him (Targum Yonoson 5:3).
- 2) Lemech (who killed Kayin) was blind (see Rashi 4:23).
 - 3) The seven things created before the world were: Torah, Teshuva, Gan Eiden, Gehenom, the Kisei Hakavod, the Beis Hamikdash, and the name of Moshiach (Pesachim 54a).
 - 4) The only time that Hashem communicated directly with a woman was when He spoke to Chava after she sinned with the *Eitz Hada'as* (Bereishis Rabba 20:6).
 - 5) When Hashem first created Adam, the *Mal'achim* mistakenly wished to recite "*Kodosh, Kodosh, Kodosh*" to him, until Hashem put Adam to sleep and they saw that he was mortal (ibid. 8:10).
 - 6) The *כתנות עור* were used in place of the *Bigdei Kohein Godol* by Adam, Sheis, Mesushelach, Noach, Sheim and the Avos when they brought *Korbonos* (Bamidbar Rabba 4:8).
 - 7) All the *Beheimos*, Chayos, and birds. The only creature that did not eat from the *Eitz Hada'as* was a bird called *Chol* (Bereishis Rabba 19:5).
 - 8) According to the Shelah (cited by the Mogein Avrohom 296:4) women do not drink from the wine of Havdala since the "fruit" of the *Eitz Hada'as* that Chava gave to Adam was wine, and she was subsequently punished with certain impurity that separated her from Adam. Since the wine brought about a Havdala from Adam, women do not drink the wine of Havdala. (Some note that according to this, if one recited Havdala on a beverage other than wine [*Chamar Medina*] women would be permitted to drink it).
 - 9) Chava - when she viewed the *Eitz Hada'as* (see Targum Yonoson 3:6; 4:1).
 - 10) Kayin (Bereishis Rabba 22:12; Tanchuma, Bereishis 11).
 - 11) To signify that just as the scream of the original snake was heard from one end of the world to the other when its arms and legs were cut off, so too, the cries of Paroh and the Egyptians would be heard throughout the world once they would receive the ten Makos (Targum Yonoson, Shmos 7:9).
 - 12) Only the creatures that were on the land and some birds - but not fish (Tosafos Hashaleim 2:20).
 - 13) Lilis, the *Sheida* (Shivlei Haleket and Nachal Kedumim, cited in Tosafos Hashaleim 2:23).
 - 14) Enosh made a Golem and gave it life, and the people of his generation considered it a deity (Peirush HaRosh 4:26).

NOW AVAILABLE

The sefer *נר מתתיהו* is available for purchase:

- in seforim stores
 - via shipping by emailing torahlodaas@gmail.com
 - by picking up in Monsey, Queens, or Lakewood.
- Please be in touch via email.

The sefer *מצא טוב* on *שמחות* and the set of Torah Lodaas volumes 1-5 are available for purchase. Email to purchase.

Due to many practical considerations, Torah Lodaas is only available through e-mail. Anyone who wishes to dedicate an issue or receive Torah Lodaas is asked to send his name and e-mail address to: TorahLodaas@gmail.com

*The material for this issue has been reprinted
from previous years*